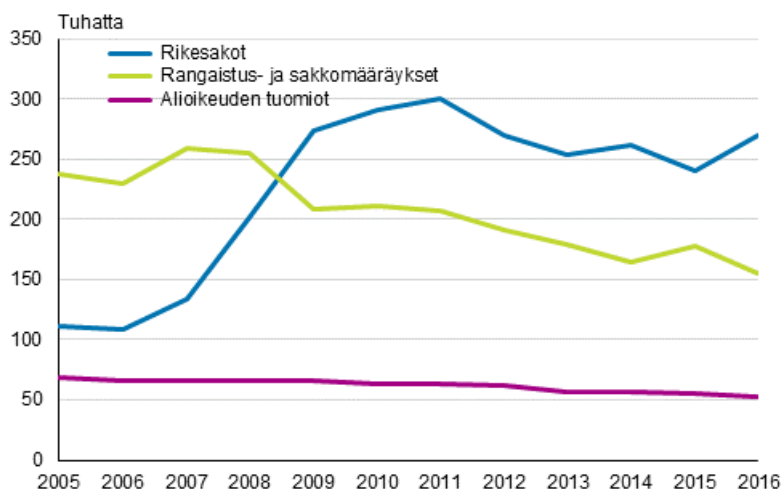

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2016

Alioikeuksissa tuomittujen määrä väheni edelleen vuonna 2016

Tilastokeskuksen tietojen mukaan rikoksista tuomittuja oli vuonna 2016 alioikeuksissa noin 4 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Yhteensä tuomittuja oli hieman yli 53 000. Näistä 59 prosenttia oli tuomittu sakkorangaistukseen ja 38 prosenttia vankeusrangaistukseen. Rangaistus- ja sakkomääräyksiä annettiin 13 prosenttia vähemmän ja rikesakkoja 12 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin.

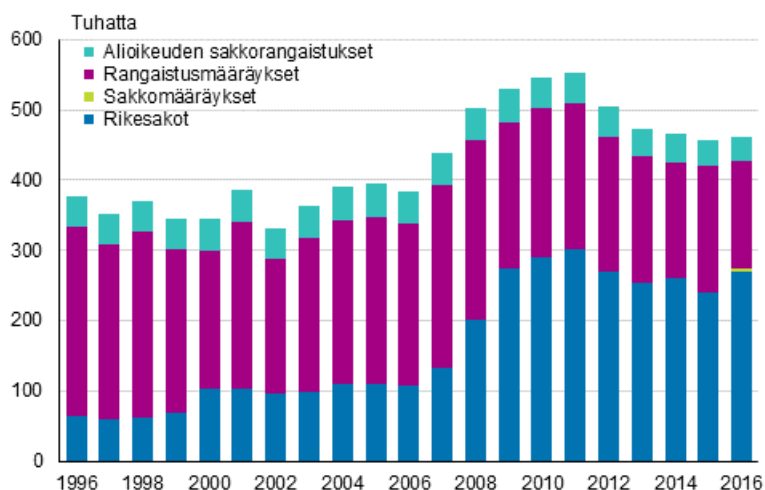
Alioikeudessa annettujen tuomioiden, rangaistus- ja sakkomääräysten ja rikesakkojen kehitys 2005–2016, lkm

Vuonna 2016 käräjäoikeuksissa tuomittiin sakkoja lähes 5 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin, yhteensä 36 307 sakkorangaistusta (ml. oikeudessa tuomitut sakot ja rikesakot, oheissakot sekä kurinpitosakot). Käräjäoikeuksissa tuomituista päiväsakoista 19 prosenttia oli seurausta rattijuopumuksista ja 12 prosenttia pahoinpitelyistä. Ehdollisen vankeuden ohessa tuomituista oheissakoista suurin osa, 92 prosenttia, oli seurausta törkeistä rattijuopumuksista. Oikeuden määräämät rikesakot olivat pääasiassa seuraamuksia liikenne rikkomuksista. Uusi sakkomenettelylaki tuli voimaan 1.12.2016.

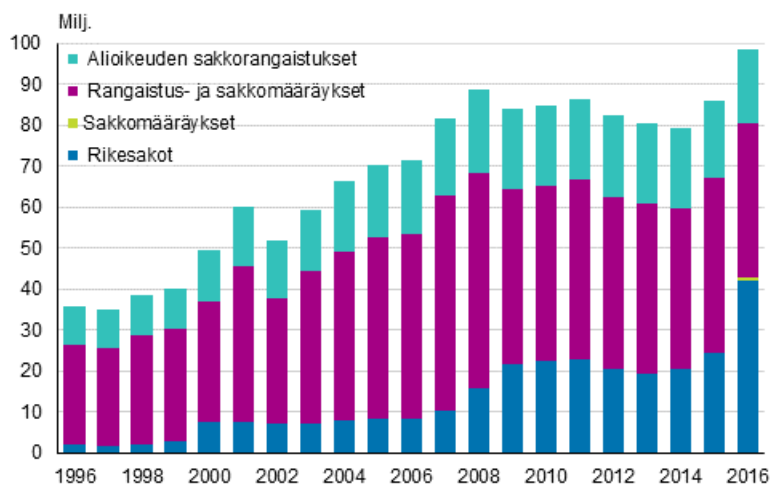
Rangaistusmääräyksellä sakkoon tuomittiin 151 307 kertaa, näistä 265 oli uuden sakkomenettelylain mukaisia. Poliisin antamia sakkomääräyksiä oli 4 391. Noin 42 prosenttia rangaistus- ja sakkomääräyksistä oli seurausta liikenneturvallisuuden vaarantamisesta.

Alioikeudessa tuomitut sakkorangaistukset, rangaistus- ja sakkomääräykset ja rikesakot 1996–2016, lkm

Kaikkien sakkorangaistusten (ml. oikeudessa tuomitut sakot ja rikesakot, oheissakot sekä kurinpitosakot) sakkokertymä oli yhteensä yli 98,6 miljoonaa euroa vuonna 2016, lähes 15 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Rikesakkoja määrättiin lähes 30 000 enemmän ja sakkokertymä oli 72 prosenttia suurempi kuin vuonna 2015. Rangaistusmääräysten sakkokertymä oli 37,7 miljoonaa euroa ja sakkomääräysten 1,1 miljoonaa euroa. Alioikeuksissa vuonna 2016 tuomittujen sakkojen kertymä oli 4 prosenttia vähemmän verrattuna edelliseen vuoteen. Yhteensä alioikeuksissa tuomittiin sakkoja 17,9 miljoonaa euroa.

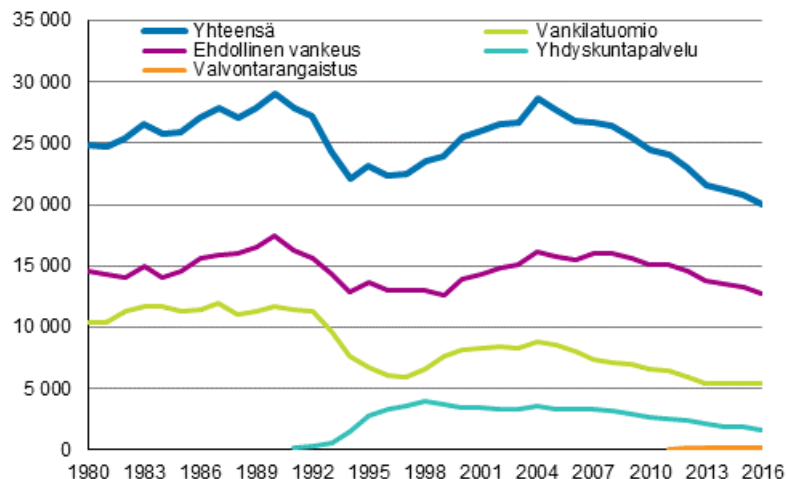
Alioikeuden tuomitsemien sakkorangaistusten, rangaistus- ja sakkomääräysten ja rikesakkojen sakkokertymä 1996–2016, euroa

Vankeusrangaistuksia tuomittiin lähes 20 000 kertaa

Ehdottomia vankeusrangaistuksia tuomittiin 5 352 vuonna 2016. Näistä 10 oli elinkautisia vankeusrangaistuksia ja 378 tuomioita, joissa aiempi ehdoton vankeusrangaistus katsottiin riittäväksi seuraamukseksi. Kahdeksan vuoden tai sitä pitempiä määräaikaista ehdottomia vankeusrangaistuksia tuomittiin 74 kappaletta. Näistä 50 prosenttia oli tuomittu taposta ja 41 prosenttia huumausainerikoksista. Kaikista ehdottomista vankeusrangaistuksista alle kolmen kuukauden mittaisia oli 36 prosenttia. Näistä 44 prosenttia oli seurausta liikenne rikoksista, 31 prosenttia omaisuusrikoksista ja 11 prosenttia henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista. Keskimääräinen ehdoton vankeusrangaistus oli kestoltaan 12,4 kuukautta.

Vankeusrangaistukset 1980–2016, lkm

Enintään kuuden kuukauden ehdoton vankeusrangaistus voidaan tuomita valvontarangaistuksena. Vuonna 2016 ehdottomia vankeusrangaistuksia muunnettiin valvontarangaistukseksi 207 kertaa ja ne olivat kestoaltaan keskimäärin 3,1 kuukautta.

Alle kahdeksan kuukauden pituinen ehdoton vankeusrangaistus voidaan tuomita yhdyskuntapalveluna, jos se ei ole seurausta kieltäytymisestä asevelvollisuudesta tai siviilipalveluksesta tai siviilipalvelusrikoksesta. Kaikista muuntokelpoisista ehdottomista vankeusrangaistuksista yhdyskuntapalveluksi muunnettiin 33 prosenttia vuonna 2016. Selvästi eniten yhdyskuntapalvelua käytettiin tuomittaessa rattijuopumuksista. Keskimääräinen yhdyskuntapalvelun kesto oli 95 tuntia.

Ehdollisia vankeusrangaistuksia tuomittiin 12 763 kertaa vuonna 2016, lähes 4 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Ehdolliset vankeudet olivat kestoaltaan keskimäärin 4,2 kuukautta. Noin 38 prosenttia ehdollisista vankeustuomioista oli seurausta törkeistä rattijuopumuksista. Toiseksi eniten ehdollisia vankeusrangaistuksia tuomittiin pahoinpitelyistä.

Lisätietoja rangaistuksista löytyy katsauksesta, tilaston [taulukot-osiosta](#) liitetaulukoista sekä [StatFin tietokantaulukoista](#).

Sisällys

1. Uusintarikollisuus	5
1.1 Vajaa puolet käräjäoikeudessa tuomituista uusi rikoksen	5

Taulukot

Taulukko 1. Tuomitut, uusijat ja ei-uusijat sekä uusijoiden osuus tuomituista iän mukaan 2016, lkm ja %.....	5
--	---

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Sakot ja sakkokertymät 1995–2016 (lkm, euroa).....	8
---	---

Kuviot

Kuvio 1. Käräjäoikeudessa tuomitut ja rikoksenuusijat 1985–2016, lkm.....	5
Kuvio 2. Tuomituista naisista uusijoita ja ei-uusijoita 2016, lkm.....	6
Kuvio 3. Tuomituista miehistä uusijoita ja ei-uusijoita 2016, lkm.....	6
Kuvio 4. Uusijoiden osuus tuomituista eräiden rikosten osalta vuonna 2016, %.....	7

Laatuseloste: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset.....	9
--	---

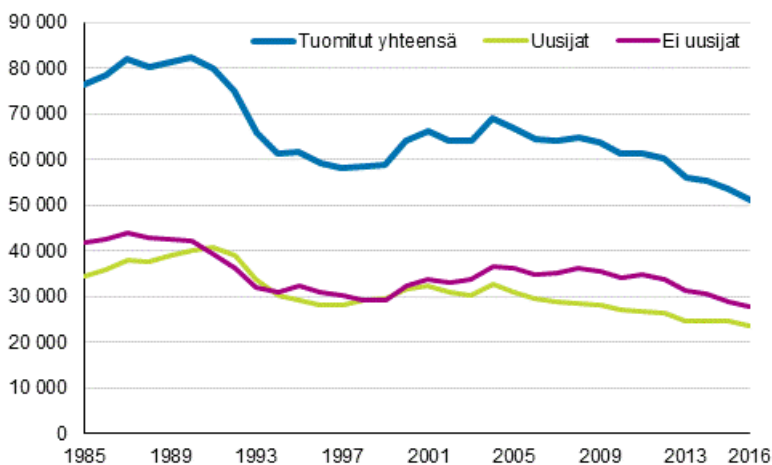
1. Uusintarikollisuus

1.1 Vajaa puolet käräjäoikeudessa tuomituista uusi rikoksen

Vuonna 2016 käräjäoikeudessa tuomittiin 23 400 rikoksenuusijaa, määrä on 46 prosenttia kaikista tuomituista (51 100). Uusijoiden osuus pysyi edellisvuoden tasolla. Rikoksenuusijaksi on tässä määritetty henkilö, joka syyllistyy uuteen rikokseen kolmen vuoden kuluessa edellisestä tuomiosta.

Uusintarikollisuusaineisto ei ole täysin verrannollinen tässä julkistuksessa esitettyihin käräjäoikeustuomioihin. Aineistosta on mm. karsittu käräjäoikeuden määräämät rike- ja uhkasakot sekä tehty muita vähäisiä muokkaustoimia.

Kuvio 1. Käräjäoikeudessa tuomitut ja rikoksenuusijat 1985–2016, lkm

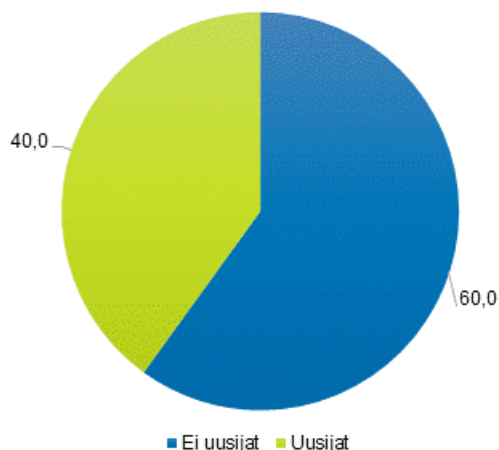
Nuoret uusivat rikoksen keskimääräistä yleisemmin. Vuonna 2016 tuomituista uusijoista 44 prosenttia oli alle 30-vuotiaita. Uusijoiden osuus tuomituista oli suurinta ikäryhmässä 25 – 29 vuotta. Tässä ikäryhmässä uusijoiden osuus oli 57 % kaikista tuomituista. Uusijoiden mediaani-ikä on kuitenkin noussut pitkän aikavälin tarkastelussa. Kun vuonna 1990 uusijoiden mediaani-ikä oli 26 vuotta, oli se 28 vuotta vuonna 2000 ja 31 vuotta vuonna 2016.

Taulukko 1. Tuomitut, uusijat ja ei-uusijat sekä uusijoiden osuus tuomituista iän mukaan 2016, lkm ja %

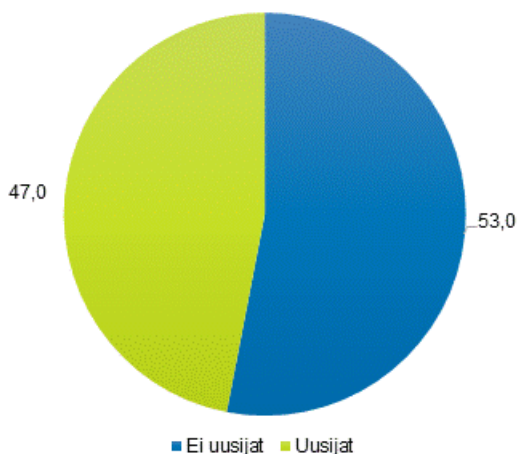
Ikä	Tuomitut yhteensä	Uusija	Ei-uusija	Uusijoiden osuus tuomituista, %
Yhteensä	51 098	23 383	27 715	45,8
15 vuotta	180	1	179	0,6
16 vuotta	579	53	526	9,2
17 vuotta	762	173	589	22,7
18 - 20 vuotta	4 597	1 874	2 723	40,8
21 - 24 vuotta	7 026	3 863	3 163	55,0
25 - 29 vuotta	7 601	4 328	3 273	56,9
30 - 39 vuotta	12 625	6 840	5 785	54,2
40 - 49 vuotta	8 365	3 714	4 651	44,4
50 - 64 vuotta	7 537	2 225	5 312	29,5
65 - vuotta	1 826	312	1 514	17,1

Miesten suurempi riski syyllistyä rikoksen uusimiseen näkyy kun verrataan uusijoiden osuutta sukupuolittain. Vuonna 2016 miehistä uusijoita oli 47 prosenttia ja naisista 40 prosenttia. Kuitenkin naisuusijoiden osuus on kasvanut selvästi pitkällä aikavälillä, vielä 1990 naisista uusijoita oli vain 27 prosenttia.

Kuvio 2. Tuomituista naisista uusijoita ja ei-uusijoita 2016, lkm

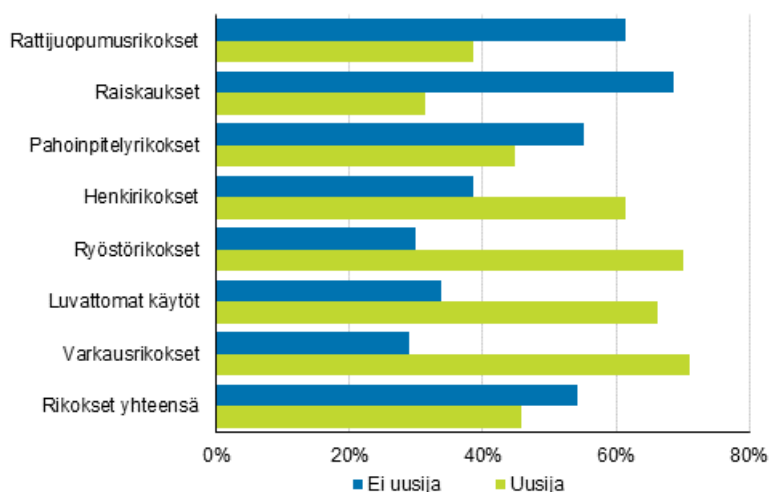
Kuvio 3. Tuomituista miehistä uusijoita ja ei-uusijoita 2016, lkm

Rikosten ja tuomioiden kasautumista uusijoille voidaan tarkastella myös tuomiohistorian, rangaistuksen ankaruuden ja uusinnan kohteena olevan rikoksen perusteella. Voidaan todeta, että jos annettu rangaistus on ankara, on todennäköistä, että tuomittu on uusija.

Vuonna 2016 yhdyskuntapalveluun ja ehdottomaan vankeuteen tuomituista uusijoista oli 88 prosenttia. Voidaan päätellä, että uusijat syyllistyvät törkeisiin rikoksiin, heidän aiempi tuomiohistoriansa vaikuttaa uusimpaan tuomioon koventavasti tai heillä on keskimääräistä enemmän rikoksia tuomiota kohti. Vuonna 2016 tuomituilla uusijoilla oli keskimäärin 3 rikosta tuomiota kohden ja heillä oli edeltävän 10 vuoden aikana keskimäärin 8 aikaisempaa käräjäoikeustuomiota. Ehdottomaan vankeuteen tuomituilla uusijoilla oli 6 rikosta tuomiota kohden ja edeltävän 10 vuoden aikana 15 aikaisempaa käräjäoikeustuomiota.

Kuvio 4. Uusijoiden osuus tuomituista eräiden rikosten osalta vuonna 2016, %

Uusimisnopeutta mitataan ajalla, joka rikosenuusijalta kuluu tuomiosta seuraavaan rikokseen. Vuoden 2016 tuomioissa uusijat olivat syyllistyneet rikokseen keskimäärin 10 kuukauden kuluttua edellisestä tuomiosta.

Omaisuusrikoksia uusittiin kaikkein nopeimmin. Varkauksiin ja luvattomiin käyttöihin syyllistyttiin alle 8 kuukauden kuluttua edellisestä tuomiosta. Uusimisnopeudella on yhteys myös tuomion ankaruuteen. Vuonna 2016 ehdottomaan vankeuteen tuomitut olivat syyllistyneet uuteen rikokseen 7 kuukauden kuluttua edellisestä tuomiosta.

Tämä on selvästi nopeampaa kuin muissa rangaistuksissa. Tässä yhtenä selityksenä on se, että yleensä ehdottomaan vankeuteen tuomitut ovat 'urautuneita'. Heillä on keskimäärin enemmän rikoksia tuomiota kohden ja enemmän tuomioita tuomiohistoriassaan kuin muissa rangaistuslajeissa.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Sakot ja sakkokertymät 1995–2016 (lkm, euroa)

Vuosi	Alioikeuden sakkotuomiot		Rangaistus- ja sakkomääräykset		Rikesakot	
	Lukumäärä	Milj. euroa	Lukumäärä	Milj. euroa	Lukumäärä	Milj. euroa
1995	47 134	9,7	277 530	25,2	52 009	1,7
1996	44 899	9,4	269 501	24,5	63 478	2,0
1997	43 573	9,5	249 460	23,8	58 861	1,9
1998	42 288	9,8	264 930	26,8	62 006	2,0
1999	42 143	10,1	232 873	27,1	69 210	3,1
2000	44 713	12,5	196 156	29,5	103 499	7,5
2001	46 414	14,6	236 448	38,2	103 013	7,4
2002	44 462	14,1	191 011	30,9	96 608	7,0
2003	44 580	15,0	218 883	37,2	99 099	7,3
2004	48 721	17,1	232 613	41,3	109 634	8,0
2005	47 483	17,4	237 472	44,3	110 704	8,5
2006	45 804	18,2	229 731	45,0	108 203	8,3
2007	46 243	19,0	258 890	52,4	133 629	10,4
2008	46 869	20,5	255 037	52,4	201 505	15,9
2009	45 730	19,8	208 983	42,8	274 124	21,6
2010	44 068	19,5	210 906	43,0	290 828	22,3
2011	44 484	19,7	207 679	43,9	300 809	22,8
2012	43 728	20,1	191 483	41,7	269 404	20,6
2013	40 190	19,6	179 184	41,3	253 932	19,6
2014	39 665	19,8	164 431	39,2	261 300	20,5
2015	38 184	18,7	178 550	42,9	240 702	24,4
2016	36 307	17,9	155 698	38,7	270 448	41,9

Laatuseloste: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset

1. Tilastotietojen relevanssi

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto sisältää tietoja ensimmäisessä oikeusasteessa tuomituista rangaistuksista, rangaistukseen tuomitsematta jätetyistä sekä hylätyistä ja rauenneista syytteistä. Käräjäoikeuksissa ja hovioikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena syytettyjen lisäksi tilastossa ovat mukana syyttäjän antamat rangaistusmääräyssakot ja lähinnä poliisin määräämät rikesakot.

Tilastossa ovat eri rangaistuksiin tuomitut rangaistuksen määrän mukaan sekä keskirangaistukset rikoksittain. Yleisiä rangaistuslajeja ovat rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus, valvontarangaistus, yhdyskuntapalvelu ja ehdoton vankeus. Muita rangaistuksia ovat nuorisorangaistus, virkamiehille tarkoitetut rangaistukset (varoitus ja viraltapano) ja sotilaiden kurinpitovirangaistukset (varoitus, poistumisrangaistus, kurinpitosakko ja aresti). Oikeushenkilö voidaan tuomita yhteisösakkoon. Muista rikosoikeudellisista seuraamuksista tilasto kattaa tuomioistuimen määräämän ajokiellon, liiketoimintakiellon, metsästyskiellon, eläintenpitokiellon ja sotilasarvon menettämisen. Syytettyä tai tuomittua kuvaavina tietoina ovat ikä, sukupuoli ja kansalaisuus. Usein kysytyjä tietoja, joita tästä tilastosta ei saa, ovat rikoksen uhreja ja heille tuomittuja yksityisoikeudellisia korvauksia koskevat tiedot.

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilastoon sisältyvät seuraavat henkilöt:

- käräjäoikeuksissa varsinaisessa oikeudenkäynnissä syytetyt
- hovioikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena syytetyt
- henkilöt, joille on annettu rangaistus- tai sakkomääräys
- henkilöt, joille on annettu rikesakko
- sekä henkilöt, jotka asianomistajana, todistajana tai asiantuntijana on tuomittu rikosasiassa rangaistukseen

Yleissääntönä on, että henkilö esitetään tilastossa yhtä monta kertaa kuin hänellä on edellä mainittuja ratkaisuja vuoden aikana (henkilöiden bruttomäärä). Toinen keskeinen tilastossa sovellettava esitystapa on niin sanottu tuomion päärikossääntö. Päärikos on tilastoinnissa käytettävä käsite.

Tuomion päärikos määritetään silloin, kun vastaajan ratkaisussa on useampi kuin yksi rikos tai hylätty syyte. Jos vastaajalla on ratkaisussa vain yksi rikos tai hylätty syyte, se on tuomion päärikos. Päärikos määritetään seuraavien kriteereiden mukaisessa järjestyksessä. Päärikos on rikos, joka on johtanut ankarimpaan seuraamukseen.

1. Käytetty ankaruusjärjestys on seuraava:

- elinkautinen vankeus
- määräaikainen ehdoton vankeus
- aikaisempi ehdoton vankeus koskee tätäkin rikosta
- valvontarangaistus
- yhdyskuntapalvelu
- aikaisempi yhdyskuntapalvelu koskee tätäkin rikosta
- nuorisorangaistus
- ehdollinen vankeus
- aresti
- poistumisrangaistus
- sakko
- kurinpitosakko
- rikesakko
- varoitus
- rangaistukseen tuomitsematta jättäminen
- syyte hylätty
- syyte rauennut
- tuomittu euromääräinen uhkasakko

2. Jos päärikos on vielä löytymättä, siksi valitaan rikos, jolla on ankarin laissa säädetty rangaistusasteikko.

3. Eri rikoksista, joilla on laissa sama rangaistusasteikko, päärikos valitaan rikosnimikkeiden ensisijaisuussääntöjen avulla.
4. Kriteerien 1–3 suhteen samanlaisista rikoksista valitaan tekoajaltaan viimeisin, tai jos niitä on useita jokin niistä

Rangaistusmääräykset: Jos sakko on yhteinen kahdesta tai useammasta eri rikkomuksesta, rangaistusmääräyksen päärikos määritellään edellä mainituilla kriteereillä 2 ja 3.

Rikesakot: Tilaston perusaineistosta saadaan aina vain yksi rikkomuksen laatu ja määräyksen perusteena oleva lainkohta, joten päärikosta ei määritellä.

Vaikka tuomion päärikos onkin yleisimmin käytetty tilastoyksikkö, tilastosta on saatavissa myös kaikkien syyksi luettujen rikosten ja hylättyjen syytteiden määrät rikoksittain.

Tilastokeskuksen tehtävänä on laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja (Laki tilastokeskuksesta 24.1.1992/48). Näihin kuuluvat myös oikeustilastot. Tilastokeskuksen työjärjestys määrittää Väestö- ja elinolotilastot oikeudellisia oloja kuvaavien tilastojen tekijäksi (Tilastokeskuksen työjärjestys, TK-00-1743-16).

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto perustuu kokonaisaineistoon. Tiedot saadaan kolmesta eri rekisteristä: rikosasiainrekisteri, rangaistusmääräysrekisteri ja rikesakkorekisteri. Rekisterinpitäjänä näissä kaikissa on Oikeusrekisterikeskus. Uusi sakkomenettely otettiin käyttöön 1.12.2016, mistä lähtien syyttäjän rangaistusmääräykset saadaan oikeusministeriön AIPA-järjestelmästä ja poliisin sakkomääräykset sekä rikesakot poliisiin PATJA-järjestelmästä. Vuoden 2016 rangaistusmääräykset ovat peräisin tammi-marraskuun ajalta vanhoista rekistereistä ja joulukuun alusta uusista järjestelimitä.

Rikostuomiosovellus (Ritu) on korvannut käräjäoikeuden ja hovioikeuden tuomiolauselmajärjestelmän (TL) 20.5.2013 alkaen. Rikostuomiosovellus on osa oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmää ja sitä käytetään yleisten tuomioistuinten tuomion tuottamisessa ja ratkaisutilojen jakelussa täytäntöönpano- ja rekisteriviranomaisille. Vuoden 2014 tiedot käräjä- ja hovioikeuksien antamista tuomioista ovat tulleet tilastokeskukseen uudesta rikostuomiosovelluksesta (Ritu).

Rikostuomiosovellukseen (RITU) talletetaan kaikki rikosasioissa annetut ratkaisut. Lisäksi sovellukseen talletetaan ratkaisut, joissa on määrätty maksettavaksi korvauksia valtion varoista tai tuomittu valtiolle tuleva korvaus, joka perustuu sen varoista suoritettujen oikeudenkäyntiin liittyvien kustannusten korvaamiseen. Uhkasakon ja järjestyssakon tuomitsemisesta on lisäksi talletettava ratkaisutiedot rikostuomiosovellukseen myös muissa kuin rikosasioissa.

Tilastokeskuksella on käytössä vielä kesään 2017 asti myös sovellus Tuomiolauselmajärjestelmä Tilastokeskukselle (TUTI). TUTI- sovellusta käytetään rangaistusmääräysten käsittelyyn.

Rangaistusmääräysasiat poimitaan rangaistusmääräysrekisteristä ratkaisuvuosittain TUTI-sovellukseen seuraavan vuoden keväällä. TUTI-sovellus poistuu käytöstä kesällä 2017, jonka jälkeen kaikki rangaistusmääräykset saadaan AIPA-järjestelmästä.

TUTI-sovelluksessa rangaistusmääräysrekisteriin tallennetut tapaukset kooditetaan, tarkistetaan sekä tarvittaessa muokataan vuosittaisten tilastoaineistojen valmistamista varten. Sovellus on luotu oikeushallinnon tuomiolauselmajärjestelmän kylkeen käyttäen identtisiä välineitä ja käytäntöjä TL-järjestelmän kanssa. Sovellus on otettu tuotantokäyttöön huhtikuussa 1990. Rangaistusmääräysten käsittely lisättiin TUTI:in vuonna 1992.

Rikesakot käsitellään TUTI-sovelluksen ulkopuolella. Ne poimitaan rikesakkorekisteristä ratkaisuvuosittain seuraavan vuoden keväällä. Alioikeudessa määrättyt rikesakot perustuvat tuomiolauselmajärjestelmän tietoihin vuodesta 2005 lähtien.

TUTI- sovellus poistui käytöstä kesällä 2017. Uusi sakkolaki (754/2010) tuli voimaan 1.12.2016, mistä lähtien syyttäjän antamat rangaistusmääräykset tulevat AIPA-järjestelmästä ja poliisin määräämät sakot ja rikesakot poliisiin PATJA-järjestelmästä.

Kooditus, tarkistus ja muokkaus TUTI-sovelluksessa

Rekisteriaineistoa täytyy muokata, jotta siitä saadaan muodostettua tilastoaineisto. TUTI-sovelluksessa esimerkiksi kooditetaan rikosnimikkeet, jotka ovat lähdeaineistossa tekstinä ja sovellettuna lainkohtana. Kaikki hylätyt syytteet ja silleensä jätetyt asiat käsitellään manuaalisesti tekstin perusteella. Rekisteriaineistolle tehdään myös paljon ristiin-tarkistuksia.

Uuden rikostuomiosovelluksen myötä TUTI-sovellus jää pois käytöstä vaiheittain. Vuonna 2014 kaikki käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien ratkaisut tulevat uudesta rikostuomiosovelluksesta (Ritu). Rangaistusmääräysasiat tulevat vielä toistaiseksi vanhasta tuomiolauselmajärjestelmästä (TL).

Rikostuomiosovelluksen myötä aineiston manuaalinen käsittely vähenee huomattavasti ja koodituksia ei enää tarvita. Tämän myötä myös tehtävien tarkistusten tarve myös vähenee. Kokonaan tarkistuksista ei tietenkään luovuta, vaan uuden sovelluksen kautta tulevalle aineistolle tehdään esimerkiksi ristiin-tarkastuksia.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Tilaston peittävyys on kattava, koska täytäntöönpano- ja rekisteriviranomaiset käyttävät samoja lähderekistereitä. Tilaston laatu on sidoksissa lähderekistereiden laatuun. Tilastotietoja voidaan pitää luotettavina, sillä rekistereiden puutteita ja virheitä korjataan tarkistamalla tilastoaineistoa. Esimerkiksi rikokset ja rangaistukset tarkistetaan aina keskenään. Joissakin tiedoissa puuttuvan tiedon osuus on korkea; esimerkiksi rangaistuksen tuomitsematta jättämisissä lainkohta puuttuu noin joka seitsemännessä tapauksessa. Lisäksi syytetyn useampi sama rikossyyte saatetaan kirjata lähdeaineistossa yhdeksi syytekohtakoodiksi. Mahdollinen tilastovaikutus syntyy vain, jos syytteitä tarkastellaan niiden kokonaislukumäärän, eikä ns. päärikossäännön mukaan.

Uuden rikostuomiosovelluksen (RITU) käyttöönotto voi aiheuttaa osaltaan muutoksia aineistoon. Vuonna 2014 aineisto on tullut kokonaan rikostuomiosovelluksen (RITU) kautta. Sakkoaineistojen poiminta (1.12.2016 alkaen) uusista järjestelmistä voi myös osaltaan aiheuttaa muutoksia aineistoon. Vuonna 2016 sakkotietoja saadaan neljästä eri lähteestä (rangaistusmääräysrekisteri, rikesakkorekisteri, AIPA ja PATJA).

Rikoksia luokiteltaessa jokaisella lainsäädännössä esiintyvällä erillisellä rangaistussäännöksellä on oma rikoskoodinsa ja -nimikkeensä. Nimikkeistö koostuu toisaalta rikoslain rikoksista ja toisaalta sen ulkopuolisista rikoksista. Rikoksen yritys esitetään lähes aina omalla nimikkeellään. Sen sijaan avunantoa ja yllytystä rikokseen ei esitetä omalla nimikkeellään, vaan sen rikoksen nimikkeellä, johon osallisuudesta on kysymys. Jokaisesta syyksi luetusta rikoksesta on kuitenkin saatavissa erillisinä tietoina, onko siihen sovellettu lainkohtaa RL 5:6§ tai 6:8§1/3 (avunanto) tai RL 5:5§ (yllytys).

Luokitus on ollut rakenteeltaan samanmuotoinen vuodesta 1977 lähtien. Sitä päivitetään vuosittain lainsäädännössä tapahtuvilla muutoksilla. Yksityiskohtaisen rikosnimikkeistön lisäksi tilastossa käytetään myös karkeampaa luokitusta.

Vuoden 2016 lakimuutoksilla päivitetty rikosnimikkeistö, joka sisältää myös kunkin rikosnimikkeen rangaistusasteikon on saatavissa Tilastokeskuksesta.

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto tuotetaan vuosittain ja se valmistuu seuraavan vuoden syyskuussa. Tiedot ovat lopullisia ja kuvaavat edellisen kalenterivuoden aikana tuomittuja tai määrättyjä rangaistuksia ja muita rikosseuraamuksia.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tietoja syytetyistä, tuomituista ja rangaistuksista on saatavissa veloitusetta Tilastokeskuksen verkkopalvelusta aihealueelta Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilaston taulukot-osion StatFin-tietokantapalvelusta (<http://pxweb2.stat.fi>). Oikeustilastollista vuosikirjaa ei ole julkaistu painettuna versiona vuoden 2009 jälkeen.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Lainmuutokset vaikeuttavat rikoskohtaista vertailua eri vuosina. Rikoslain rikossäännökset on uudistettu monessa osassa alkaen vuonna 1991. Vankeus- ja sakkorangaistuksen tuomitseminen usean rikoksen tapauksessa muuttui 1.4.1992. Nykyisen lainsäädännön mukaan tuomitaan pääsääntöisesti vain yksi yhteinen vankeus- tai sakkorangaistus. Aiemmin, jos rikolliset teot eivät olleet tehtyjä yhdellä teolla eivätkä ne olleet saman rikoksen jatkamista, kustakin rikoksesta tuomittiin eri rangaistus, niin sanottu yksikkörangaistus. Jos eri rikoksista oli tuomittu kaksi tai useampia määräaikaista vankeusrangaistuksia, ne yhdistettiin lisäämällä ankarimpaan yksikkörangaistukseen tai, jos kahdesta tai useammasta rikoksesta oli tuomittu yhtäläinen ankarin rangaistus, johonkin niistä enintään puolet muista rangaistuksista. Jos joku tuomittiin samalla kertaa kahteen tai useampaan sakkoon, laskettiin sakot täysin määrin yhteen.

Yhteisen vankeusrangaistuksen määräämisestä jälkikäteen luovuttiin 1.10.1997. Vanhan lain mukaan, jos ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittua syytettiin hänen ennen tämän rangaistuksen tuomitsemista tekemästään muusta rikoksesta, rangaistus oli määrättävä niin kuin kaikki nämä rikokset olisi saatettu samalla kertaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Uusien säännösten mukaan kyseessä olevassa tapauksessa aikaisempaa päätöstä ei enää pureta rangaistukseenkaan osalta. Sen sijaan määrätessään uudesta rikoksesta uutta rangaistusta tuomioistuin voi ottaa aikaisemman ehdottoman vankeusrangaistuksen kohtuuden mukaan huomioon rangaistusta alentavana tai lieventävänä seikkana. Vastaavasti aikaisempi yhdyskuntapalvelurangaistus voidaan ottaa huomioon uutta rangaistusta tuomittaessa. Uusiin säännöksiin sisältyy myös mahdollisuus alittaa vankeudelle laissa jostakin rikoksesta säädetty erityinen vähimmäisaika. Lisäksi kuten ennenkin aikaisempi rangaistus voidaan katsoa sellaisenaan riittäväksi seuraamukseksi myös myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta.

Vuoden 2004 alusta tulivat voimaan rikoslain uudistetut 3–6 luvut. Uudistus koski kaikkien rikosten yhteisiä säännöksiä eli niin sanottuja rikosoikeuden yleisiä oppeja rangaistuksen määrään ja laatuun vaikuttavista periaatteista ja perusteista. Uudet säännökset perustuvat varsin pitkälle aikaisempaan oikeuskäytäntöön.

Uusi rangaistuslaji valvontarangaistus tuli voimaan 1. marraskuuta 2011. Enintään kuuden kuukauden pituiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittu voidaan tietyin edellytyksin vankeuden sijasta tuomita samanpituiseen valvontarangaistukseen. Valvontarangaistus sijoittuu siis ankaruudeltaan yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeuden väliin. Tarkemmin valvontarangaistuksesta säädetään valvontarangaistuksesta annetussa laissa (330/2011). Valvontarangaistuksen ehtojen toistuva tai vakava rikkominen johtaa rangaistuksen muuntamiseen ehdottomaksi vankeudeksi.

Uusi sakkomenettelylaki (laki sakon ja rikesakon määräämisestä (754/2010)) tuli voimaan 1.12.2016. Tällä lailla kumottiin laki rangaistusmääräysmenettelystä (692/1993) ja laki rikesakkomenettelystä (66/1983). Uudessa menettelyssä poliisi-, tulli- tai rajavartiomies voi tuomita liikenteeseen liittyvästä rikkomuksesta tai näpistyksestä enintään 20 päiväsakon suuruisen sakkorangaistuksen (sakkomääräys) tai enintään 1 000 euron menettämisseuraamuksen. Muissa tapauksissa syyttäjä edelleen vahvistaa rangaistuksen. Sakkomenettelyyn vaaditaan epäillyn suostumus. Vuoden 2016 taulukoissa tilastoidaan erikseen uuden lain mukaiset syyttäjän antamat rangaistusmääräykset ja poliisin antamat sakkomääräykset.

Keskeisin tilastoyksikkö on ollut vuodesta 1971 lähtien tuomitsemiskerran päärikos (henkilöiden bruttomäärä).

Tilasto on julkaistu vuodesta 1891 lähtien Suomen virallisen tilaston sarjoissa SVT XXIII ja Oikeus seuraavilla nimillä:

- 1891–1916 Oikeustoimi
- 1917–1924 Oikeustilasto
- 1925–1926 Rikollisuus
- 1927–1937 Rikollisuus II. Syytetyt
- 1938–1950 Rikollisuus II.
- 1951–1954 Oikeustilastoa B. Tuomioistuinten rikollisuustilasto
- –1990 Tuomioistuinten tutkimat rikokset (SVT XXIIIB tai Oikeus)
- 1991–2009 Oikeustilastollinen vuosikirja (luku 6) (Oikeus)

Aikaisemmin, vuosilta 1839–1879 tuotettiin prokuraattorin toimituskunnassa käsinkirjoitettu tilasto. Ensimmäinen painettu ja julkaistu oikeus- ja rikostilasto on Keisarillisen Senaatin Prokuraattorin alamaissa kertomuksessa rikos- ja siviilijutuista vuodelta 1880. Kertomus julkaistiin Helsingissä 1882.

Vuodesta 1891 alkaen liitettiin prokuraattorin kertomus Suomen viralliseen tilastoon. Vuonna 1892 oikeus- ja rikostilasto siirrettiin prokuraattorin toimituskunnasta vastaperustettuun oikeustoimituskuntaan; myöhemmin tilastoista huolehti oikeusministeriö. Vuodesta 1940 lähtien tilasto on laadittu tilastollisessa päätoimistossa ja Tilastokeskuksessa.

7. Yhtenäisyys

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset - tilasto on Suomessa ainoa kattava ja säännöllisesti tehtävä tilasto eri rikoksista tuomituista rangaistuksista ja muista seuraamuksista sekä niiden määristä.

Käräjäoikeuksien toimialueet muuttuivat 1.1.2010. Tuolloin aloitti toimintansa 27 käräjäoikeutta aiemman 51 sijaan. Osa vanhoista käräjäoikeuksista säilyi ennallaan, mutta suurimmassa osassa sekä nimi että toimialue muuttuivat. Uudet käräjäoikeuksien toimialueet noudattavat pääasiassa maakuntarajoja. Uudet käräjäoikeudet on lueteltu laissa käräjäoikeuslain muuttamisesta (1751/2009). Tilastokeskuksen Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilaston kotisivun tietokantataulukoissa on saatavilla tilastotietoja uudella käräjäoikeusluokituksella vuodesta 2009 alkaen. Vanhalla käräjäoikeusluokituksella tietoja on mahdollista saada vuosilta 2002–2009.

Lisätietoja

Salla Tuominiemi 029 551 3242
Vastaava tilastojohtaja:
Jari Tarkoma

rikos@tilastokeskus.fi
http://tilastokeskus.fi/syytetyt_tuomitut_ja_rangaistukset
Lähde: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2016, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 029 551 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1798-6680 (pdf)